

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน Development of Border Special Economic Zones

พระครูวิบูลสิทธิการ (สัมฤทธิ์ อาภาโส)¹ พระครูใบฎีกาสุระชัย เดชโหม่ง² ณัฐพล จันทรโท³ และโชติ บดีรัฐ⁴
Prakru.vibun Sittikan (Samrit Apaso), Phrakhrubaidika Surachai Dechomang
Nuttaphol Juntto and Chot Bodeerat

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก พบว่าประเทศไทยมีทำเลที่ตั้งของประเทศที่มีความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจ เชื่อมโยงประเทศในภูมิภาค โดยเฉพาะแนวตะวันออกตะวันตก แนวเหนือแถวใต้ ของอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ไทยจะสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางภูมิภาค ดังนั้น การพัฒนาฐานเศรษฐกิจบริเวณชายแดนเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเทศในภูมิภาคโดยรอบเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะช่วยกระจายความเจริญยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษจึงได้จัดตั้งขึ้นใน 10 จังหวัดชายแดนได้แก่ ตาก เชียงราย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร สระแก้ว ตราด สงขลา นราธิวาส กาญจนบุรี ที่เป็นประตูเศรษฐกิจหลักของประเทศในการขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจพิเศษภาครัฐเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อดึงดูดนักลงทุนในและต่างประเทศ ตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปัจจุบัน มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เขตเศรษฐกิจพิเศษตากเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีความสำคัญที่นักลงทุนให้ความสนใจและมีศักยภาพที่โดดเด่นโดยเป็นประตูเศรษฐกิจฝั่งตะวันตกของไทยบนแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออกตะวันตกของอนุภาคกลุ่มแม่น้ำโขงเป็นช่องทางการค้าการขนส่งที่สำคัญของประเทศเมียนมาร์โดยมีมูลค่าการส่งออกปีละเจ็ดหมื่นล้านบาท และในอนาคตจะเป็นช่องทางการค้าไปประเทศอินเดีย บังคลาเทศ และยูนานของประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ; แนวระเบียงเศรษฐกิจ; เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

Received: 2023-01-28 Revised: 2023-02-16 Accepted: 2023-02-18

¹ นักศึกษาปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Ph.D. student Doctor of philosophy Public Administration Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: 2510samrita@gmail.com

² นักศึกษาปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Ph.D. student Doctor of philosophy Public Administration Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: Phrasurachai5546@gmail.com

³ นักศึกษาปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Ph.D. student Doctor of philosophy Public Administration Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: nuttaphol.jun@gmail.com

⁴ อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ประจำหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Advisor and Course Instructor for Doctor of philosophy Public Administration Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: chotbodeerat@psru.ac.th

Abstract

This academic paper aimed to study the performance of the special economic zone bordering Mae Sot District, Tak Province. It was found that Thailand was located with strategic advantages on the economic corridor, connecting countries in the region: especially the east-west Northern Line, Southern Line, Sub-region, and Mekong River Basin. Thailand would become a regional center. Therefore, the development of border economic bases, linking economic activities of countries in the surrounding region, was an important tool for spreading prosperity and increasing the income and quality of life of the people. Special economic zones were established in 10 border provinces, namely, Tak, Chiang Rai, Nong Khai, Nakhon Phanom, Mukdahan, Sa Kaeo, Trat, Songkhla, Narathiwat and Kanchanaburi. They were the main economic gateways of the country: in driving the government to expedite the infrastructure development for the domestic and foreign investors from 2015 to the present. It continued progressing. Tak's Special Economic Zone was one of the important areas that investors were interested in, and had an outstanding potential for the economic gateway of the west of Thailand on the east-west economic corridor of the Mekong River Basin as a trade channel, and an important transportation system for Myanmar with an annual export value of 70 billion baht. Also, in the future, it would be a trade channel to India, Bangladesh and Yunnan of China.

Keywords: development of special economic zones; economic corridor;
border special economic zones

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาประเทศโดยการส่งเสริมให้มีการค้าและการลงทุนที่เพิ่มขึ้น จะช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัว แนวทางการพัฒนาพื้นที่ในลักษณะของ “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” (Special Economic Zone) นับเป็น แนวทางการพัฒนาที่มีการศึกษาและกล่าวถึงกันมานานในประเทศไทย คำว่า “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” เป็นที่รู้จักของคนไทยมานานพอสมควร แต่หากถามว่าลักษณะใดจึงเรียกว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษ จะได้รับคำตอบที่ หลากหลายและแตกต่างกันออกไป สิ่งที่เรียกว่าพิเศษในที่นี้จะหมายถึง การได้รับสิทธิพิเศษทางด้านต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิพิเศษทางภาษีอากร การส่งเสริมการลงทุน ความพร้อมของปัจจัยการผลิตการอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรมและบริการพื้นฐานต่าง ๆ ตั้งแต่ระบบขนส่งไฟฟ้า ประปา ฯลฯ และจะมีคำเรียกเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse) และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (Special Border Economic Zone) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะให้ความสำคัญกับ การประกอบกิจกรรมประเภทใด หรือคำใดจะเป็นที่น่าดึงดูดนักลงทุนมากที่สุด (ดำรง แสงกวีเลิศ และนันทิกา ทังสุพานิช, 2545: 42-43)

เนื้อหา (Content)

แนวคิดและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

แนวคิดและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ แนวความคิดเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษนี้มีวัตถุประสงค์หลักในการกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ เพื่อมิให้การพัฒนากระจุกตัวเฉพาะในเมืองใหญ่ โดยใช้กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายเป็นตัวนำในการพัฒนา ซึ่งนอกจากจะช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่เฉพาะที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอันเป็นการยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่เฉพาะและพื้นที่ใกล้เคียงโดยตรงแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าโลกอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2548: 8) เขตเศรษฐกิจพิเศษ หมายถึง พื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใดที่ได้รับการกำหนดและพัฒนาขึ้นมาภายใต้กฎหมาย และการบริหารกิจการในลักษณะเฉพาะ ซึ่งภายในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวนี้ จะมีการปรับปรุงลักษณะ ทางกายภาพของ อสังหาริมทรัพย์เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ เช่น การให้สิทธิ ประโยชน์ทาง ภาษีการอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจการและบริการขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ตั้งแต่ระบบขนส่ง ระบบไฟฟ้า ระบบประปา นอกจากนี้ ยังจัดให้มีกิจการสนับสนุนและกิจการต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดให้มีระบบ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน เป็นต้น

การพัฒนาการค้าชายแดนสู่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

ประเทศไทยตั้งอยู่บนภูมิประเทศที่เป็นเหมือนศูนย์กลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยมี ประเทศเพื่อนบ้านโดยรอบ ได้แก่ เมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา และมาเลเซีย มี แนวชายแดนระยะทางประมาณ 5,656 กิโลเมตร มีด้านการค้าชายแดนจำนวน 91 จุด เป็นจุดผ่านแดนถาวร 38 จุด จุดผ่อนปรนการค้า 53 จุด นอกจากนี้ การรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนส่งผลให้อาเซียนมี การเติบโตทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนมากขึ้น ประกอบกับเศรษฐกิจโลกที่ยังคงหดตัวประเทศ มหาอำนาจหลายประเทศมีกำลังซื้อลดลง ดังนั้น ประเทศไทยจึงหันมาให้ความสำคัญกับการค้าชายแดนกับ ประเทศเพื่อนบ้าน และกลุ่มประเทศภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ ในภูมิภาค เช่น

1. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion : GMS เป็นความร่วมมือของ 6 ประเทศ คือ ไทย เมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน(ยูนนาน)

2. ความร่วมมือ ระหว่างประเทศลุ่มแม่น้ำอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Aeyawadee-Chaopraya-Mekong EconomicCooperation : ACMECS) เป็นข้อตกลงความร่วมมือด้านธุรกิจระหว่างประเทศไทย เมียนมาร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา เวียดนาม

3. โครงการความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-MalaysiaThailand Growth Triangle: IMT-GT) เป็นต้น

ซึ่งส่งผลให้การค้าชายแดนมีบทบาทสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาภูมิภาค และเป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสินค้าไทย ในตลาดประเทศเพื่อนบ้าน (ชาติรส สัมมะวัฒนา, 2557) มูลค่าการค้าชายแดนของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 4 ประเทศมีอัตราการเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการที่ประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้มีการปรับเปลี่ยนมาดำเนิน นโยบายเศรษฐกิจและการค้าเสรีมากขึ้น รวมไปถึงพัฒนาการของกรอบความร่วมมือและความตกลงทางการค้าในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มอนุภูมิภาค ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีส่วนช่วยส่งเสริมให้มูลค่าการค้า

ระหว่างกันเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งประโยชน์ที่เกิดจากการค้าขายแต่นั้นไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณชายแดนเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความใกล้ชิด และความร่วมมือระหว่างกันในด้านต่าง ๆ มากขึ้นอีกด้วย โดยประมาณ 80% ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทย กับประเทศเพื่อนบ้านอยู่ในรูปการค้าชายแดน (Border trade) ทั้งนี้แม้ว่าการค้าชายแดนจะมีสัดส่วนเพียงแค่ราว 3-5% ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดของไทยแต่หากพิจารณาเฉพาะมูลค่าการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านที่มี พรมแดนติดต่อกับไทย ทั้ง 4 ประเทศแล้วพบว่า มากถึงราว 80% ของธุรกรรมทางการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดอยู่ในรูปของ Border trade ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งมีมูลค่าไม่สูงมากนัก เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าเกษตรบางชนิด และสินค้าที่ได้จากธรรมชาติ เป็นต้น โดยพบว่าปัจจุบันไทยมีจุดการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 4 ประเทศ ทั้งในส่วนของจุดผ่านแดนถาวร จุดผ่านแดนชั่วคราว และจุดผ่อนปรนทางการค้า (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ, 2555) การพัฒนา “ความเป็นเมืองชายแดน” ไปสู่การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะเป็นการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ และความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่สร้างประโยชน์จากความเชื่อมโยงกับฐานการผลิตหลักของประเทศภาค และประเทศในภูมิภาคดึงดูดการลงทุนจากในและต่างประเทศ และตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาประเทศในภาพรวมมีการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่และการส่งเสริมกิจกรรมในพื้นที่อย่างเป็นระบบได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ดีขึ้นมีการจ้างงานและเพิ่มรายได้ให้ชุมชนรวมถึงมีกฎระเบียบและแนวทางการกำกับดูแลผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ได้มาตรฐานและมีการบังคับใช้ที่เข้มแข็งมีการแก้ปัญหาข้อจำกัดเดิมในพื้นที่และการป้องกันผลกระทบเชิงลบต่าง ๆ เช่น ปัญหาขาดแคลนแรงงานไร้ทักษะ ปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือความแออัดของด่านพรมแดนเป็นพื้นที่ลำดับความสำคัญสูงที่ได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบาย งบประมาณ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจากภาครัฐสามารถเสริมสร้างศักยภาพความแข็งแกร่งของหน่วยงานภาคเอกชน และชุมชนในพื้นที่ตั้งแต่การวางแผน บริหารจัดการ และการติดตามประเมินผล (อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ, 2557) เขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นพื้นที่พิเศษหรือบางส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการสนับสนุน จากรัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการค้าสินค้าและบริการหรือการลงทุนเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการค้าบริเวณพรมแดนและการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียน ซึ่งประโยชน์ของการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ คือ จะเป็นพื้นที่ที่มีการผ่อนปรนในเรื่องกฎระเบียบการลงทุนและมีการให้สิทธิพิเศษหลายประการแก่นักลงทุนรวมถึงสิทธิประโยชน์ด้านภาษีเพื่อดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ยังมีการอำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่มทุนหลายประการไม่ว่าจะเป็นการอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลการอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมบริการพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น ซึ่งศักยภาพด้านการจัดการด่านพรมแดนไทยในการพัฒนา “ความเป็นเมืองชายแดน” ไปสู่การเป็น เขตเศรษฐกิจพิเศษควรพิจารณาเป็น 2 ประเด็น คือ

1. เมืองชายแดนต้องมีระบบการบริหารจัดการ ยกตัวอย่างกรณีเมืองชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้มีการวางแผนการพัฒนาไปเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดมาตั้งแต่ปี 2547 แต่ความคืบหน้าก็เป็นไปอย่างล่าช้า ซึ่งตรงข้ามกับเมืองเมียวดีของพม่าที่เปรียบเสมือนเมืองคู่แฝดกับแม่สอด ที่ขณะนี้ถูกยกระดับขึ้นเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดีเพื่อเตรียมพร้อมรับการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติแล้วตั้งแต่ปี 2554

2. เมืองชายแดนต้องมีระบบกระจายความรับผิดชอบ และทรัพยากรที่เพียงพอให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งตามกฎหมายแล้วจะทำให้องค์กรท้องถิ่นสามารถพัฒนาพื้นที่เองได้สิ่งที่สำคัญคือ องค์กรท้องถิ่นนั้นจะต้องมีองค์ความรู้และนำองค์ความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่และเอื้อให้กับภาคเอกชนที่เขามีเงินทุนอยู่แล้ว สามารถพัฒนาศักยภาพหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่เมืองได้

ใน พ.ศ. 2558 รัฐบาลไทยได้ประกาศจัดตั้ง “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ” ระยะที่หนึ่ง (19 มกราคม 2558) และระยะที่สอง (28 มีนาคม 2558) รวมพื้นที่ 2,932 ตารางกิโลเมตร ในเขต 10 จังหวัด ที่มีพื้นที่ติดต่อกับชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตราด สงขลา (ระยะที่ 1) และหนองคาย นครราชสีมา เชียงราย นครพนม กาญจนบุรี (ระยะที่ 2) โดยได้ตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) เพื่อดำเนินงานตามนโยบาย ด้วยต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจ ทั้งด้านการค้า การลงทุน การจ้างแรงงาน รวมถึงต้องการเร่งฟื้นฟูความสัมพันธ์และพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และ สนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภูมิภาคตามข้อผูกพันในการรวมตัวกันเป็น ประชาคมอาเซียน ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง ตลอดจนการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งภายในและภายนอกภูมิภาค เพื่อให้ประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียนได้อย่างสมบูรณ์

การประกาศจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษและกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนของประเทศไทย ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำมาซึ่งการสถาปนา “พื้นที่ยกเว้น” (ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2559: 91) อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และ ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบตามมา ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานของรัฐ การออกหรือยกเลิกกฎหมายต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษ เหล่านั้น การให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ แก่นักลงทุน ไปจนถึงการผ่อนปรนในด้านการค้าชายแดน การขนส่งข้ามแดน ซึ่งดำเนินไปอย่างเข้มข้นควบคู่ไปกับการเดินทางเคลื่อนย้ายของผู้คน ในช่วง พ.ศ. 2553-2557 สถานการณ์การค้าบริเวณชายแดนระหว่างไทยกับประเทศ เพื่อนบ้านมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น คิดเป็นอัตราเฉลี่ยร้อยละ 6.6 ต่อปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) กำหนดทิศทางการพัฒนาให้พื้นที่ชายแดนเป็นประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงภูมิภาค รวมถึงตั้งเป้าหมายว่ามูลค่าการค้าชายแดนควรขยายตัว ร้อยละ 15 ต่อปี ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงมีเป้าหมายที่จะพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงอย่างมีสมดุล โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ จะส่งเสริมการลงทุนและการค้าชายแดน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และธุรกิจ เพื่อสังคม เพื่อดึงดูดนักลงทุนไทยและนักลงทุนในภูมิภาคให้เข้ามาลงทุน นอกจากนั้น รัฐบาล ยังเน้นการให้สิทธิประโยชน์ การบริหารจัดการ และการเพิ่มขีดความสามารถของแรงงานไทย และต่างด้าว รวมถึงการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้า ตลอดจน การจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนและการผ่านแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงไปพร้อม ๆ กัน

จากบทวิเคราะห์ในปี 2558 ของศูนย์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ (Economic Intelligence Center: EIC) ธนาคารไทยพาณิชย์ ระบุว่าแม่สอดเป็นหนึ่งในสามพื้นที่นำร่องที่มีศักยภาพ สูงในการพัฒนาและขับเคลื่อนให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากมีความพร้อม ในด้านโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าพื้นที่อื่น และมีความพร้อมในด้านแรงงาน โดยเฉพาะ แรงงานข้ามชาติจากเมียนมาร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือที่พร้อมจะเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ที่ใช้แรงงานเป็นหลัก เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง นอกจากนี้ยังมีบริการด้านคลังสินค้า ศูนย์กระจายสินค้า และโลจิสติกส์รองรับอยู่แล้ว และได้มีการจัดทำ ผังเมืองรวมแม่สอดที่แบ่งพื้นที่เป็นศูนย์เศรษฐกิจ พาณิชยกรรม ศูนย์โลจิสติกส์ และการท่องเที่ยว รวมทั้งโครงการขยายเส้นทาง

ตาก-แม่สอดเป็น 4 ช่องทาง และโครงการก่อสร้าง สนามบินนานาชาติแห่งที่ 2 เพื่อรองรับการค้า การคมนาคมขนส่ง และการท่องเที่ยวข้ามแดน ที่จะขยายตัวในอนาคต (โชติกา ชุ่มมี และศรีนรินทร์ เผ่าพงษ์ ไพบูลย์, 2558)

นอกจากนี้ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากยังมีศักยภาพที่จะเชื่อมโยงด้าน การผลิตกับนิคมอุตสาหกรรมเมียวดีที่ตั้งอยู่ห่างออกไปเพียงประมาณสิบกิโลเมตร โดยตั้งอยู่ในเมืองตลาดชายแดนที่มีความสำคัญมากเป็นอันดับสองของเมียนมาร์รองจากเมืองมูเซ ซึ่งเป็นตลาดชายแดนที่ติดกับจีน และเป็นหนึ่งในสามนิคมอุตสาหกรรมที่จะไปอยู่ในรัฐกะเหรี่ยง นอกเหนือจากนิคมอุตสาหกรรมพะยาไตนซูและนิคมอุตสาหกรรมพะอัน โดยในพื้นที่ ชายแดนฝั่งเมียนมาร์นี้ยังมีแรงงานจำนวนมากที่พร้อมจะเข้ามารองรับการพัฒนาในลักษณะ อุตสาหกรรมการผลิตร่วมกับนิคมอุตสาหกรรมเมียวดี ทั้งหมดนี้ได้ประกอบกันเป็นปัจจัยส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาและขับเคลื่อนให้เป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษคู่ขนานเพื่อสร้างความเข้มแข็งในด้านการค้าการลงทุนระหว่างไทย กับเมียนมาร์ในอนาคต

โอกาสและผลกระทบในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษการพัฒนาพื้นที่เฉพาะให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจะนำมาซึ่งการกระตุ้นทางเศรษฐกิจ ทั้งการค้า การลงทุน การจ้างแรงงาน ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จจะต้องผ่านการศึกษาการวางยุทธศาสตร์การพัฒนา แต่ก็ต้องไม่ลืมว่าในการพัฒนานั้นแม้จะนำมาซึ่งโอกาสอันเป็นผลดีต่อภาคเศรษฐกิจแต่ในทางกลับกันก็นำมาซึ่งผลกระทบในหลายมิติ โดยเฉพาะผลกระทบทางด้านสังคมที่จำต้องพิจารณาควบคู่ไปกับการพัฒนาด้วย ดังนั้น จำต้องมีการศึกษาและวางแผนการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษารูปแบบเขตเศรษฐกิจในต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับใช้กับของประเทศไทยการสร้าง ความเข้าใจและรับฟังความคิดเห็นของทุกภาคส่วนในการพัฒนาพื้นที่และการเตรียมความพร้อม ซึ่งการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษนำมาซึ่งโอกาส ดังนี้

1. ทำให้ปริมาณและมูลค่าการค้าและบริการตามแนวชายแดนเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะเมื่อมีการให้บริการแบบ จุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One-Stop Service) ที่สอดคล้องกับระบบ ASEAN Single Window ซึ่งจะสร้างความมั่นใจ ให้กับนักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาลงทุนมากขึ้น
2. รายได้จากการท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นและมีการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวในภูมิภาคให้สามารถขยายตัวได้อย่าง รวดเร็ว
3. รายได้จากการเก็บภาษีจะเพิ่มขึ้น ทั้งภาษีศุลกากร ภาษีเงินได้ภาษียานพาหนะรวมถึงค่าธรรมเนียมต่าง ๆ
4. ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีงานทำ มีธุรกิจใหม่ ๆ เกิดขึ้น มีการพัฒนาตนเองทั้งทางด้าน ภาษา ทักษะ และองค์ความรู้อื่น ๆ เพื่อปรับตัวเองให้ทันกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้น (ชรินทร์ หาญสืบสาย, 2557)
5. เมื่อมีโครงการใหญ่ ๆ เกิดขึ้นตามนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา จะทำให้การพัฒนาทางด้านอื่น ๆ ตามมา
6. ได้ประโยชน์จากแรงงานของประเทศเพื่อนบ้าน และแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเข้าเมือง

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าโมเดลเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของไทยจะเลือกแบบใดก่อนหลังความละเอียดอ่อน ผลกระทบด้านบวกและลบในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันนอกจากเรื่องผลดีต่อภาคเศรษฐกิจ

อันเป็นปัจจัยหลักแล้วจำเป็นที่จะต้องหารูปแบบที่เหมาะสมในระเบียบกฎเกณฑ์การเห็นพ้องต้องกันของคนในพื้นที่การรับรู้ที่เท่าเทียมกันในการเปลี่ยนแปลงในอนาคต (อาคม สุวรรณกันธา, ม.ป.ป.) เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา การพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจึงอาจนำมาซึ่งผลกระทบ ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติระหว่างชุมชนกับเขตเศรษฐกิจพิเศษ การประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ใด ๆ อาจมีผลกระทบกับคนในท้องถิ่นในอำนาจและสิทธิในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ด้วยเขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถจัดการทรัพยากรทั้งหมดในพื้นที่ได้อย่างเบ็ดเสร็จไม่ว่าจะเป็นการครอบครองที่ดินการจัดระบบชลประทานการจัดการป่าไม้และทะเล ซึ่งอาจมีผลให้เศรษฐกิจชุมชนและสังคมท้องถิ่นอ่อนแอลง

2. ระบบเศรษฐกิจชุมชนและวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นชุมชนดั้งเดิมที่อยู่อาศัยหรือทำมาหากินในพื้นที่ที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษอาจได้รับผลกระทบในการสูญเสียอาชีพถิ่นฐานบ้านเกิดวิถีชีวิตการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากเขตเศรษฐกิจพิเศษจะดำเนินการตามกฎหมายให้มีกรรมสิทธิ์เหนือที่ดินของชุมชน เพื่อดำเนินการใช้พื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรมเกษตรกรรม การท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่น ๆ

3. ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจการดำเนินการในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสามารถสร้างรายได้และผลกำไรจากสิทธิพิเศษต่าง ๆ ที่ได้รับไม่ว่าจะเป็นเรื่องการยกเว้นภาษีการจ้างแรงงานราคาถูกและการได้รับการละเว้นข้อบังคับทางกฎหมาย รวมถึง การโหมลงทุนของนักลงทุนต่างชาติแต่รายได้เหล่านี้อาจกระจุกตัวอยู่กับคนไม่กี่กลุ่มขณะที่ประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรอาจมีรายได้จากเพียงค่าจ้างรายวันหรืออาจไม่ได้ผลประโยชน์จากส่วนนี้เลยหากเจ้าของกิจการเลือกจ้างแรงงานต่างด้าวซึ่งค่าแรงถูกกว่า

4. การจ้างงานและการกระจายรายได้ การประกาศเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ใดอาจนำมาซึ่งการย้ายถิ่นฐานอพยพแรงงานข้ามชาติเพิ่มขึ้น มีความเป็นไปได้สูงที่จะมีการนำคนต่างด้าวเข้ามาทำงานในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแทนคนในท้องถิ่นเนื่องจากแรงงานต่างด้าวมักมีค่าแรงถูกกว่าคนในท้องถิ่นอาจว่างงานและการเข้าไม่ถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะใช้ในการผลิตของคนในท้องถิ่น (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2548)

สรุป (Conclusion)

ดังนั้น รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่องต่อไปเป็นระบบเนื่องจากการพัฒนาประเทศทั้งระบบ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้ สร้างความเจริญให้กับท้องถิ่น ประเทศชาติมีรายได้อย่างมหาศาลจากการส่งออกสินค้า และการนำเข้าสินค้า มีการเก็บภาษีทั้งขาเข้าและขาออก มีการขยายถนนหนทาง การคมนาคมขนส่ง การพัฒนาที่ดินรกร้างว่างเปล่า เกิดการพัฒนาเมืองเจริญทั่วทุกพื้นที่ไม่เจริญแค่กระจุกเดียว ที่กล่าวมาเป็นความสำคัญในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน

องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge)

การศึกษาการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ทำให้ทราบถึงการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในประเทศ การค้าชายแดนซึ่งมีมูลค่าการนำเข้า และส่งออกทำให้ประเทศมีรายได้จากการเก็บภาษีอากร ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ประชาชนมีงานทำสร้างอาชีพ เกิดการพัฒนาทางด้านการคมนาคม ไฟฟ้า ประปา ส่งเสริมการท่องเที่ยวชายแดน ประเทศไทยตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจมีความได้เปรียบทางยุทธศาสตร์ทำให้ได้เปรียบในการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน ทำให้อนาคตประเทศไทยจะมีรายได้จากการค้า การลงทุนชายแดน

เอกสารอ้างอิง (References)

- ชรินทร์ หาญสืบสาย. (2557). **เรื่องเล่าจากส.ว.เขตเศรษฐกิจพิเศษ “แม่สอด”**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http:// www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/warasarn/feb.pdf](http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/warasarn/feb.pdf) สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2565.
- ชาตีส สัมมะวัฒนา. (กุมภาพันธ์ 2557). **แต่้มต่อการค้าชายแดนไทย : เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: bts.dft.go.th/btsc/files/Documentanalysiselse/4.pdf สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2565.
- โชติกา ชุ่มมี และ ศรีนรินทร์ เผ่าพงษ์ไพบูลย์. (2558). **“เขตเศรษฐกิจพิเศษ ... Roadmap ประเทศ และ โอกาสทองที่ต้องจับตาจริงหรือ?”** เว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์, 21 มกราคม[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.scbeic.com/th/detail/product/1166>. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2565.
- ดำรง แสงกวีเลิศ และนันทิกา ทังสุพานิช. (2545). **เขตเศรษฐกิจพิเศษ. แนวคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 39(2): 42-43.**
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2559). **ทุนนิยมคาสีโน: เขตเศรษฐกิจพิเศษจีนกับการสร้างชายแดน เสรีนิยมใหม่ ในลาว**. เชียงใหม่: ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ (EIC Economic Intelligence Center). (2555). **ค้าชายแดน...โอกาสใกล้ตัวที่ไม่ควรมองข้าม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.scbeic.com/THA/document/topic_ border_trade/SCB Biz Circle 3/2012](http://www.scbeic.com/THA/document/topic_border_trade/SCB Biz Circle 3/2012) สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2565.
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. (กุมภาพันธ์ 2548). **รู้ทันร่างกฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.sea-cr.com/Data%20for%20website/E2%20tsunami%20sec/Tsunami2.pdf> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2565.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (4 เมษายน 2548). **เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- อาคม เติมพิทยาไพสิฐ. (มิถุนายน 2557) **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองเศรษฐกิจชายแดนเพื่อเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน**. เอกสารโครงการประชุมสัมมนาพัฒนาเมืองเศรษฐกิจ ชายแดนกรณีบริหารจัดการเมืองใหม่ ช่อระงำ อำเภอกุสังห์ จังหวัดศรีสะเกษ.
- อาคม สุวรรณกันธา. (ม.ป.ป.). **เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนภาคเหนือ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.goldenworld-inter.com/index.php?option=com_content&view=article&id=410:2012-01-19-01-20-06&catid=4:2011-05-05-07-25-46&Itemid=5 สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2565.